הנדון:

השטן צוחק, וצוחק, וצוחק

5 ביוני

ב יום ה־5 ביוני 1967 מכרה ישראל את נישמתה לשטן. כמו באגדה הגרמנית על הדוקטור פאוסט, מאסה המדינה בקיומה האפורוי ובחרה בתהילה, בהתפשטות, בכוח, באימפריה.

תוך כדי כך היא איבדה את נישמתה, את ייחודה, אוצר הדורות.

היא חיפשה את הביטחון המוחלט באמצעות עוצמה צבאית, כמויות של נשק, שטחים כבושים, דיכוי עם אחר.

היא השיגה ביטחון זה — ולא הרגישה כי הסרטן הקטלני פושט באבריה ואוכל אותה מבפנים.

אם יש גיהינום, השטן יושב שם וצוחק, וצוחק, וצוחק...

■ ■ ■

א ילו אירע נס, ואחד מהרוגי ה־5 ביוני 1967 היה קם לתחיה ביום ה־5 ביוני 1984, הוא לא היה מאמין למראה עיניו.

הצבא שפרץ קדימה ב־5 ביוני 1967 היה צבא יפה. צבא קטן, שהאמין כי הוא מחזיק בידיו את גורל המדינה וסוכך עליה בגופו. צבא של הגנה. צבא שהאמין בטוהר נישקו. צבא שהעולם כולו העריץ.

איזה צבא היה מתגלה לעיניו של חייל ה־5 ביוני, אילו קם לתחיה מקץ 17 שנים?

זו התמונה המחרידה, שהיתה מתגלה לעיניו מתוך כותרות העיתונים של הימים האחרונים:

חיילי צה"ל, וביניהם קצין־בכיר, רצחו בדם קר שני צעירים בני 17, שניסו לחטוף אוטובוס ושנלכדו בלי קרב. זה קרה במרחק של כמה עשרות מטרים מן הרמטכ"ל.

קציני צה"ל היו חברי אירגון־טרור רצחני, שהרג תלמידים, ניסה להרוג נשים וילדים באוטובוסים ונבחרי־ציבור בערים הכבושות, לפוצץ את קודשי המוסלמים והנוצרים.

קצין צה"ל עמד מנגד כאשר שוטר דרוזי, משרת המדינה, נכנס לתוך מלכודת־מוות שהוטמנה בעזרת הקצין, ואיבד את מאור־עיניו. לדברי הטרוריסטים עצמם, קצינים בכירים ביותר בצה"ל, וביניהם הרמטכ"ל דאז, בירכו אותם אחרי ביצוע מעשי־הרצח.

האירגון היוקרתי ביותר בעולם המטפל בזכויות־האדם, אמנסטי, קבע כי ישראל נמנית עתה עם המדינות המעוות אסירים כעניין שבשיגרה, וכי שיטת העינויים מופעלת דרך־קבע בחקירת שבויים ועצירים פוליטיים.

חיילים העידו כי ראו במו עיניהם כיצד הוכרחו זקנים חפים־מפשע בכפר ערבי לזחול על ארבע, לנבוח ככלבים, צעירים הוכרחו לסטור בפני הוריהם ולשיר תוך כדי כך את ההימנון הלאומי:

כל עוד בלבב פנימה, נפש יהודי הומיה.
והשטן צוחק, וצוחק, וצוחק...

■ ■ ■

ה **שטן הוא בימאי עילאי.** הוא יודע את מלאכתו.

ה־5 ביוני 1967 נראה כיומה היפה ביותר של מדינת־ישראל.

מי מאיתנו, שהיינו שותפים ליום הזה, לא ראה אותו כך?

במשך שלושה שבועות היה נראה כאילו קיום מדינתנו, התגשמות חזון הדורות, נתון בסכנה.

במשך שלושה שבועות התייסרנו בפחדים נוראים, כאשר המועקה מכרסמת בלב והדאגה גוברת בנשמה, והנה שעט צבאנו קדימה והדביר תוך שעות מעטות את הגדולים והחזקים שבציבאות־ערב. מעשה דויד בגוליית.

היה נדמה שזהו נס מן השמיים, הצלה ברגע האחרון, גאולה על עבריי־פי־פחת.

כיום אנחנו יודעים שכל אלה היו אמונות־הבל. תעתועי השטן. לא היתה צפויה שום סכנה למדינה. צבאות־ערב המהוללים היו חלושים ועלובים. דיבורי־ההרס של נשיא־מצריים היו דברים בטלים.

אך חיילי ה־5 ביוני לא ידעו זאת. הם האמינו בנפש יוקדת שהם יוצאים למילחמת־מגן נואשת. הם האמינו לדברי ראש־הממשלה ושר־הביטחון, שהבטיחו שניהם ליוצאים אלי־קרב כי אין פנינו לכיבושים, אלא להצלת המדינה בלבד.

זאת היתה שעתנו היפה ביותר. קמנו, הצלנו, ניצחנו.
והשטן צחק, וצחק, וצחק...

■ ■ ■

ה **אגדה היהודית מספרת** כי למשה רבנו, בהיותו תינוק, הוצעו לבחירה כתר מלכות או גחלת בוערת. הילד שלח את ידו אל הגחלת, וכך שרף את לשונו.

מדינת־ישראל הועמדה, בשנה ה־19 לקיומה, לפני בחירה דומה: בצד האחד כתר השלום, החוכמה, השלווה והגדולה הרוחנית, ובצד השני הגחלת הבוערת של הכוח הגס, ההתנשאות, הביטחון הכוזב והטירוף הכוזב.

המדינה שלחה את ידה אל הגחלת, ושרפה את נישמתה.

הייתי עד־ראייה לטראגדיה נוראה זו. ראיתי מקרוב את הנפשות הפועלות.

ביום החמישי של המילחמה, ב־9 ביוני, שיגרתי לראש־הממשלה, לוי אשכול, פניה פומבית ופרטית, ובה הרעיון להציע לעם הפלסטיני לאלתר מדינה ושלום מלא.

התפייסות היסטורית, השלמה ושלום מלא.

כעבור כמה ימים חזרתי על הצעה זו באוזני אשכול, בשיחת פנים־אל־פנים בבניין הכנסת.

הסברתי לו כי המרחב כולו נתון במצב של הלם, שהעם הפלסטיני הוכה בתדהמה בעיקבות ההתמוטטות של מצילי־אפוטרופסיו הערביים, שזוהי שעת־רצון חד־פעמית לשינוי פני ההיסטוריה במחווה דרמאתית גדולה.

כיום אין עוד חוקר רציני, המכחיש בדייעבד את נכונות הדברים האלה. השלום היה בהישג יד — שלום גדול, שלם, מקיף ארץ ומרחב.

אבל דבריי נפלו על אוזניים אטומות. לוי אשכול לא הבין, ולא רצה להבין.

את ידיו של התינוק משה כיוון מלאך־אלוהים, שהציל את הנער מידי פרעה.

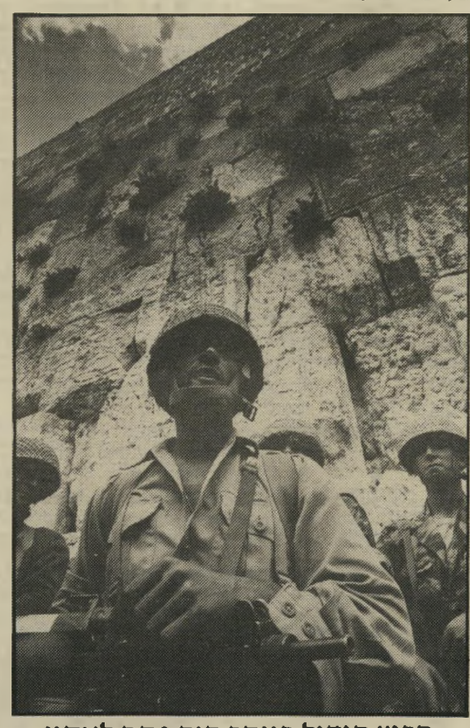

חרגע הגדול ביותר היה פתח לאסון

את ידיו של לוי אשכול כיוון שר־משפחת, שליח־השטן, שלא רצה כי עם־ישראל יבוא אל המנוחה והנחלה.
והשטן צחק, וצחק, וצחק...

■ ■ ■

ב **עומדו מול ים ההיסטוריה,** שאין לו התחלה ואין לו סוף, נוטה האדם להיאחז בתאריכים "היסטוריים" ולומר: הנה, כאן בדיוק אירע המיפנה הגדול, ששינה את גורל העמים.

זה טיבעי, וזה גם נכון במידה מסויימת. יש משמעות למאורעות ולתאריכיהם.

אך מזבן שתאריכים אלה הם סימליים בלבד.

שום דבר בהיסטוריה אינו קורה, אם לא קדמו לו תהליכים אשר יצרו את המציאות המסויימת שבה הם קורים.

כאשר נפרץ סכר ונחשולי־מים אדירים מציפים ארץ, מטביעים אלפים והורסים ערים וכפרים, יש לזה מועד: יום, שעה, דקה, שניה. אך ברור כי האסון לא היה מתרחש אילמלא הצטברו המים מאחורי הסכר במשך ימים, שבועות, חודשים. הצטברות המים היא שגורמת לפריצה הבלתי־נמנעת של הסכר. ולה אין תאריך.

כאשר הר־געש מתפרץ, והלאבה הלוהטת נשפכת, מתקדמת, שורפת, הורגת והורסת — יש לזה תאריך. אך התהליכים שבבטן האדמה, התהליכים החבויים שגרמו להתפרצות, נמשכו זמן רב. גם להם אין תאריך.

הוא הדין לגבי התאריך 5 ביוני 1967.

ביום הזה קרה משהו. בעיקבות הדבר שקרה נכבשו שטחים, הוחמצה הזדמנות היסטורית להחזירם, התפתחו הדברים כפי שהתפתחו. אך כל מה שקרה ב־5 ביוני ואחריו — לא בחלל הריק נולד.

לוי אשכול הכריע כפי שהכריע מפני שהיה שייך לממשלה, למיפלגה, למימסד פוליטי, לציבור. כל אלה הכריעו באמצעותו.

לוי אשכול סעל על פי תפיסה שלא נולדה בן־לילה, יש מאין. היא עוצבה במשך שנים ודורות, מאז ראשית ההתנחלות הציונית בארץ, ואולי הרבה לפני כן.

לכן, כברנו על המיפנה ההיסטורי של ה־5 ביוני, בלשון הסמלים אנחנו מדברים. זה לא התחיל באותו יום, וגם לא ב־15 במאי 1967, כאשר התקבלו הידיעות הראשונות על התרכזות הצבא המצרי בסיני, וגם לא ב־15 במאי 1948, כאשר קמה המדינה.

ובכל זאת, ב־5 ביוני 1967 קרה משהו, שמיקד את כל התהליכים והפעילם בנחשול הרסני — כמו פריצת הסכר, כמו התפרצות הר־הגעש.

והשטן צחק, וצחק, וצחק...

■ ■ ■

ה **אימרה הלאטינית אומרת:** „הלאטיפונדיות הרסו את רומא!"

כלומר: רומא נהרסה מבפנים, כאשר האיכרים החופשיים נאלצו למסור את נחלותיהם לבעלי־האחוזות הגדולות, שהפכו אותן לחוות (לאטיפונדיות). האיכרים החופשיים, בעלי ארמתם, שלחו את בניהם ללגיונות, כדי להגן על המדינה ועל נחלתם, וכך נוצרה אומה בריאה, בעלת צבא בריא. ואילו האחוזות הגדולות העסיקו שכירים, ולאלה לא היה שום עניין במדינה ובנחלה. בעיר רומא הצטופף אספסוף, שכל מעייניו היו נתונים ללחם־חינם ולקירקס. על המדינה הגן צבא של שכירים זרים, שהשתלט עליה. המדינה התמוטטה מבפנים.

האימרה העברית תאמר: „השטחים הרסו את ישראל!"

כלומר: כאשר החליטה ישראל, במודע או שלא־במודע, להעדיף את השטחים הכבושים על פני השלום, היא נאלצה לרכא את בעלי השטחים האלה. עם קטן, אמיץ ואיריאליסטי, שניצול מן השואה ושהגן על נפשו, הפך עם מדכא, בעל אימפריה, העושק עם אחר והופך אותו לעם־עבדים של חוטבי־עצים ושואבי־מים.

השטחים הכבושים הכריחו את ישראל להיות למדינה עושקת, מנצלת, חומסת, גוזלת, הורגת, הורסת, כובשת, מתפשטת, מדכאת, מגרשת, לוחמת.

כמו בשעות־מצוקה בעבר, קמו גם הפעם נביאים לישראל. שבועון זה היה אחד מהם.

אך יותר מכולם בלט נביא התקופה, ישעיהו ג', ישעיהו בן־לבב, ישעיהו ליבוביץ.

הוא ניבא בראשית הכיבוש שהכיבוש יהפוך את ישראל לעם של חיילים, שיכיתניקים ומנהלי־עבודה. הוא ניבא שהסיסמה תהיה: הטובים לשיכ־בית.

ניבא — וידע את אשר הוא ניבא.

מה שנראה אז באימרה שנונה ומוגזמת, הנהו כיום תיאור פשוט של המציאות.

השב"כ מוזכר עתה כמעט מדי יום בקשר להאשמות של עינויים, וגם בפרשת הרצח של חוטפי־האוטובוס. במדינה כולה נעשית העבודה השחורה על־ידי עבדים ערביים, ועליהם עומדים מעבידי־העבדים, אנשי ההתיישבות העובדת, תיפארת ישראל מאתמול. השחיתות והריקבון המוסרי אכלו מזמן כל חלקה טובה. הנביאים שניבאו כאשר ניבאו עדיין עומדים בשער, כשהם נלעגים, שנואים, בזויים ומוצאים אל מחוץ לחוק.
והשטן צוחק, וצוחק, וצוחק...

■ ■ ■

ל **שטן יש** חוש מפותח לסמלים. השטן אוהב סמלים, והוא יודע לסדר אותם כראוי.

לכן דאג השטן לכך שאחרי ה־5 ביוני יבוא ה־6 ביוני.

אין סמליות משמעותית יותר: ה־5 ביוני 1967 הוביל במישרין אל ה־6 ביוני 1982, יום התן, יומו של אריאל שרון, יומו של רפאל איתן, לילם של 583 חללי צה"ל (עד יום השנה השני) ושל רבבות בלתי־ספורות של הרוגים אחרים, גברים, נשים וטף.

נוח להגיד שמילחמת־הלבנון היה חריג, מישגה פאטאלי, פרי־באושים של ראש־ממשלה מעורער בנפשו, שר־ביטחון בעל שיגעון־גדלות ורמטכ"ל פרימיטיבי, הגרוע בגנרלים של המאה ה־20.

זה נוח להגיד, אך אין בכך אמת.

מילחמת־הלבנון נבעה בהכרח ממילחמת ששת־הימים — ומההחלטה שלא להחזיר את השטחים שנכבשו בה.

מילחמת־הלבנון היתה, ביסודה, נסיון נואש לשבור את ההתנגדות הפלסטינית לכיבוש, ולחסל במכה מכרעת אחת את „תשתית המחבלים". כלומר: את האירגון הפוליטי של העם הפלסטיני, השואף להבטחת קיומו ועתידו במדינה לאומית משלו.

מכיוון שהדבר ניתן להשגה רק בדרכי־שלום, ומכיוון שהעם הפלסטיני למד מנסיונו המר לבחור בדרך השלום — מילחמת־הלבנון היתה מילחמה נגד השלום, למניעת השלום, להריסת תשתית־השלום.

מבחינת הזמן, ההבדל בין ה־5 ביוני ובין ה־6 ביוני אינו אלא יום אחד ו־15 שנים. אך זהו הבדל של מיליון שנות־אור.

על הצבא של ה־5 ביוני נכתבו שירים ובאלאדות. חיילי ה־6 ביוני כותבים שלטי־מחאה.
והשטן צוחק, וצוחק, וצוחק...